

Bijlage 3. Behandeling van de adviezen bij het ministerieel besluit tot voorlopige bescherming als monument van de voormalige klompenmakerij Van Moere in Beveren

Provincie: Oost-Vlaanderen

Gemeente: Beveren, 3de afdeling, sectie C

Objectnummer: 4.01/46003/192.1

Dossiernummer: 4.001/46003/109.1

Omschrijving:

Voormalige klompenmakerij Van Moere,
omvattende het ensemble van de blokstal, ruraal gebouw en voorliggende zone voor houtopslag,
Pastoor Steenssensstraat 112

Mij bekend om gevoegd te worden bij het besluit van heden:

Brussel, **27 JUNI 2018**

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS

1. Adviezen uitgebracht voorafgaand aan de voorlopige bescherming

1.1. Adviezen uitgebracht door de departementen en agentschappen van de beleidsdomeinen Omgeving, MOW en LV

1.1.1. Beleidsdomein Omgeving

Het advies werd gevraagd op 31 januari 2018.

Het departement noch de agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet is het advies bijgevolg gunstig.

Conclusie: Het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.1.2. Beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken

Het advies werd gevraagd op 31 januari 2018.

Het departement noch de agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet is het advies bijgevolg gunstig.

Conclusie: Het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.1.3. Beleidsdomein Landbouw en Visserij

Het advies werd gevraagd op 31 januari 2018.

Het departement noch de agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet is het advies bijgevolg gunstig.

Conclusie: Het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.2. Advies uitgebracht door de betrokken gemeente Beveren

Het advies werd gevraagd op 31 januari 2018.

Gemeente Beveren

Het college van Burgemeester en Schepenen bracht in zitting van 19 februari 2018 een gunstig advies uit over deze bescherming. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Het college van Burgemeester en Schepenen bracht op 16 maart 2018, buiten termijn, een tweede advies uit. Het college heriep daarbij zijn eerste gunstig advies van 19 februari 2018 en formuleerde een tweede ongunstig advies over deze bescherming. Concreet gaat het college niet akkoord met de bescherming van de klompenmakerswoning. De bescherming en het behoud van de voormalige klompenmakerij kan wel.

De gemeente Beveren nam na de afsluiting van de adviesperiode het besluit om de voormalige klompenmakerswoning vanwege de openbare veiligheid te slopen.

Behandeling van het advies:

Na lezing van het inhoudelijk dossier formuleert het college van Burgemeester en Schepenen de volgende opmerkingen:

Het perceel dat deel uitmaakt van het beschermingsvoorstel omvat het volledige perceel 486K, waardoor de eerste woonwagenplaats bijna volledig in de bescherming vervat is. Volgens het college strookt dit niet met de motivering van de afbakening van de bescherming, zoals opgenomen in het inhoudelijk dossier (pagina 17) die stelt dat er rekening is gehouden met het in ontwerp zijnde woonwagenproject. Volgens het geformuleerde advies werd het ontwerp voor het woonwagenpark in zitting van 3 juli 2017 door het college goedgekeurd. Dit ontwerp voorziet zeven staanplaatsen voor woonwagens, het behoud van de L-vormige klompenmakerij met zone voor houtopslag, maar de afbraak van de klompenmakerswoning. De bescherming maakt de sloop van de klompenmakerswoning onmogelijk.

Indien de klompenmakerswoning behouden dient te blijven, kan de gemeente slechts zes van de zeven woonwagenplaatsen realiseren. Dit heeft ook financiële gevolgen voor de subsidiering van het woonwagenpark, aangezien per plaats een subsidie van € 55000 (exclusief BTW) wordt toegekend. Dit impliceert een aanpassing van het ontwerp/bestek met een vertraging in uitvoering als gevolg.

Antwoord

De afbakening van het monument omvat het volledige perceel Beveren, 3de afdeling, sectie C, 486K. Deze afbakening is gebaseerd op de historische kadastrale begrenzing, zoals aangegeven in het inhoudelijk dossier. De afbakening laat de vergunnings- of toelatingsverlenende instantie toe impact te hebben op toekomstige ontwikkelingen in relatie tot de erfgoedwaarden van de voormalige klompenmakerssite. De niet-waardevolle volumes en kleine uitbouwen gelegen binnen de afbakening worden niet mee beschermd en mogen verwijderd worden, zoals genoteerd in het inhoudelijke dossier en het ministerieel besluit. De mogelijkheid tot verwijdering van deze volumes zonder erfgoedwaarde, geeft speling bij de verdere uitwerking/uittekening van het woonwagenparkproject.

Bij de opmaak van het beschermingsdossier is rekening gehouden met het in voorbereiding zijnde woonwagenproject. De vroegere toegang, de oprit en groenstrook ten zuiden en de achterliggende diepe tuin ten zuidwesten en ten westen van de klompenmakerswoning, blokstal en het ruraal gebouw, werden uit het beschermingsvoorstel gesloten.

De voormalige klompenmakerswoning maakt vanwege de historische, ensemble- en architecturale waarde wezenlijk deel uit van de site. De vroegere klompenmakerswoning is typologisch exemplarisch voor de rurale architectuur en dit vroegere ambacht. De haaks op de straat ingeplante laagbouw, die opklimt tot de 19de eeuw, hoorde vanouds bij het familiale klompenmakersbedrijf. Door de inplanting, de volumewerking, het voorkomen van een éénlaags gebouw onder een laag pannen schilddak, is de klompenmakerswoning beeldbepalend voor de vroegere klompenmakerssite. Het markeert en buffert tegelijkertijd de tegen de noordgevel aangebouwde zeer zeldzaam bewaarde 19de-eeuwse houten blokstal en schuur en zone voor houtopslag.

Om toekomstige herbestemmingen van de klompenmakerswoning mogelijk te maken, al dan niet in relatie tot het woonwagenproject, werden in artikel 3 van het ministerieel besluit beheersdoelstellingen geformuleerd die de nadruk legden op het uitwendig voorkomen, de beeldwaarde, de typologie, de materialiteit, de volumewerking, de orientatie, de inplanting en als visuele buffer ter vrijwaring van de erfgoedwaarden van de L-vormige klompenmakerij.

Door opname van de woning in de bescherming kon de woning een bufferende functie opnemen voor het woonwagenvoerproject.

Het college is door het agentschap Onroerend Erfgoed bij de opmaak van voorliggend beschermingsvoorstel op de hoogte gebracht van de siteonderdelen met erfgoedwaarde, waaronder de vroegere klompenmakerswoning. Aansluitend op het plaatsbezoek van 20 juni 2017 werden op 27 juni 2017 voor het college bondig de erfgoedkenmerken en waarden voor de voor bescherming voor te stellen onderdelen, geduid en gemotiveerd. Tevens werd expliciet de vraag gesteld om de voormalige klompenmakerij in zijn totaliteit te integreren in het ontwerp voor het woonwagenvoerproject.

Voorafgaand aan de verdere uitwerking van dit beschermingsvoorstel is op een later tijdstip gevraagd of dat bijkomend overleg over de beschermingsintentie en de afbakening wenselijk was. Daar is evenwel niet op ingegaan. Er werd toen meegedeeld dat door een probleem van grondverwerving het project was uitgesteld.

Over het verlies van subsidiering door het agentschap Wonen kan geen uitspraak worden gedaan. Uit navraag bij de subsidierende instantie agentschap Wonen naar aanleiding van het advies van de gemeente blijkt dat een volledig dossier voor het woonwagenvoerproject nog niet is ingediend en definitief goedgekeurd. Aanpassing van zeven naar zes staanplaatsen is voor het agentschap Wonen mogelijk en zal de betoelaging en realisatie van het project niet verhinderen.

Conclusie: Omwille van de ver gevorderde plannen voor het realiseren van zeven staanplaatsen voor woonwagens en de beslissing van het College, na de adviesperiode, om het woonhuis te slopen omwille van de openbare veiligheid wordt het besluit aangepast en wordt de klompenmakerswoning uit het beschermingsvoorstel gelicht.

Het beschermingsdossier, de afbakening en het ministerieel besluit met bijlagen worden aangepast. De afbakening wordt ingeperkt tot Beveren, 3de afdeling, sectie C, perceelnummer 486K (deel).

1.3. Advies uitgebracht door de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed (VCOE)

Het advies werd gevraagd op 31 januari 2018.

De VCOE bracht op 15 februari 2018 een voorwaardelijk gunstig advies uit over de bescherming van het onroerend goed. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Behandeling van het advies:

De commissie spreekt zich in haar advies uit over (a) het ministerieel besluit tot voorlopige bescherming, (b) de fotoregistratie, (c) het afbakeningsplan en (d) het beschermingsvoorstel.

- Behandeling van een algemene opmerking

De commissie vindt het positief dat het beschermingsvoorstel de link legt met het immaterieel erfgoed en beaamt dat de bescherming van nog bewaarde en herkenbare klompenmakerijen een bijdrage kan leveren aan het behoud en de zichtbaarheid van de klompencultuur.

De commissie vindt het tevens positief dat naar aanleiding van de beschermingsaanvraag de bewaringstoestand van klompenmakerijen in Vlaanderen onder de loep wordt genomen. Uit dit onderzoek blijkt dat slechts twee van de gerepertorieerde klompenmakerijen in het Waasland hun authenticiteit en herkenbaarheid hebben behouden, namelijk de voormalige klompenmakerij Van Moere in Beveren (het voorliggende dossier) en de voormalige klompenmakerij De Kimpe in Kruibeke. Het is voor de commissie echter onduidelijk of er ook voor de voormalige klompenmakerij De Kimpe een beschermingsdossier zal worden uitgewerkt. De VCOE wenst ook te weten of er ook beschermingswaardige klompenmakerijen buiten het

Waasland (Land van Waas) zijn. Het adviesorgaan geeft tot slot mee dat ze bij voorkeur per thema geclusterde dossiers adviseert met inbegrip van een criterianota.

Antwoord

De voormalige klompenmakerij De Kimpe in Kruibeke is op basis van eerder onderzoek als beschermingswaardig geëvalueerd. Vanwege een toegankelijkheidsprobleem tot de vroegere klompenmakerij De Kimpe was er, tijdens de opmaak van voorliggend beschermingsdossier voor de klompenmakerij Van Moere, geen duidelijkheid of een beschermingsdossier voor het erfgoedrelict in Kruibeke kon worden opgesteld. De mogelijkheid hiervan wordt verder onderzocht.

De klompenmakerijen buiten het Waasland die momenteel gekend en opgenomen zijn in de Inventaris van het Bouwkundig Erfgoed, komen niet meer in aanmerking voor een bescherming. Dit neemt natuurlijk niet weg dat tot op heden ongekennde klompenmakerijen op een later tijdstip als beschermingswaardig zouden geëvalueerd worden.

Gezien het vrij beperkte aantal voorziene beschermingsdossiers, werd geen afzonderlijke criterianota opgesteld. Alle relevante informatie rond de historie van dit ambacht, het productieproces, de bewaringstoestand van geïnventariseerde klompenmakerijen in Vlaanderen, verwijzingen naar musea en de lijst van Immaterieel Cultureel Erfgoed werd daarom in het inhoudelijke dossier geïncorporeerd.

- Behandeling artikel 1 van het ministerieel besluit

De commissie ondersteunt artikel 1 van het ministerieel besluit en de voorgestelde afbakening. Ze meent dat deze alle essentiële onderdelen van de klompenmakerij omvat en voldoende rekening houdt met het in ontwerp zijnde woonwagengedrag.

- Behandeling artikel 2 van het ministerieel besluit

Artikel 2 van het ministerieel besluit verwijst naar de historische en architecturale waarde die de bescherming als monument verantwoordt en beschrijft de aanwezige erfgoedkenmerken en -elementen.

De commissie formuleert hierover geen opmerkingen.

- Behandeling artikel 3 van het ministerieel besluit

De commissie erkent de beheersdoelstellingen die zijn opgenomen in artikel 3 van het ministerieel besluit.

De VCOE ondersteunt beheersdoelstelling 4° en 5° die ingaan op de klompenmakerswoning. Het adviesorgaan vraagt wel om aan te vullen dat renovatie of herinrichting van de interieurs van het woonhuis en ruraal gebouw in functie van een toekomstige herbestemming mogelijk zijn, zoals reeds genoteerd in het inhoudelijk dossier (pagina 17).

Het adviesorgaan stelt vast dat er voor de blokstal geen specifieke beheersdoelstellingen worden geformuleerd, maar wel verplichtingen. De commissie wijst erop dat (beheers)doelstellingen per definitie uiting geven aan een 'streven' en aldus moeten omschrijven welk globaal toekomstbeeld men met een bescherming beoogt te bereiken. Een doelstelling kan volgens de commissie dus nooit verplicht worden gemaakt. De VCOE vraagt daarom om de verplichtingen te herformuleren als doelstellingen.

Antwoord

De beheersdoelstellingen met betrekking tot de vroegere klompenmakerswoning en het ruraal gebouw focusten in hoofdzaak op het behoud van de materialiteit, de typologie, de beeld- en de exterieurwaarden. De mogelijkheid tot herinrichting en renovatie van de interieurs van deze erfgoedrelicten in het kader van het behoud van de erfgoedwaarden was een evidentie. Het was daarom niet nodig om deze mogelijkheid expliciet toe te voegen aan de beheersdoelstellingen in het ministerieel besluit.

Aangezien de voormalige klompenmakerswoning uit de bescherming zal worden gesloten, vanwege de gemeentelijke beslissing tot sloop van het pand, zijn bovenvermelde beheersdoelstellingen niet meer van toepassing.

Voor de blokstal worden algemene beheersdoelstellingen geformuleerd onder de punten 1°, 2°, 3° van artikel 3. Deze hebben betrekking op het vooropgestelde behoud van de erfgoedwaarden, -kenmerken en -elementen, de ensemblewaarde, de typologie en de herkenbaarheid van de blokstal.

Aangezien het maximale behoud van de blokstal als kern van de bescherming voorop staat, wordt er geoordeeld dat dit het beste kan gerealiseerd worden door de formulering van specifieke verplichtingen.

De beheersdoelstellingen worden in het Onroerenderfgoeddecreet omschreven als volgt: *'de toekomstige beheersdoelstellingen die de optimale verwezenlijking van de erfgoedwaarden omschrijven die aanleiding gegeven hebben tot de bescherming'*. Beheersdoelstellingen zijn dus gericht op het behoud (en de eventuele versterking) van de erfgoedwaarden, erfgoedelementen en -kenmerken van een beschermd erfgoedrelict. Deze doelstellingen kunnen algemeen alsook specifiek, zogenaamd 'op maat' van het beschermde goed geformuleerd worden. De geformuleerde beheersdoelstellingen moeten de zakelijkrechthouders (eigenaars, erfpachthouders, opstalhouders en leasinggevers) en gebruikers op weg helpen om de erfgoedwaarden maximaal in stand te houden of te verbeteren. Ze hebben de optimale verwezenlijking van de erfgoedwaarden voor ogen. Zakelijkrechthouders en gebruikers dienen rekening te houden met deze beheersdoelstellingen als ze bijvoorbeeld werken wensen uit te voeren aan het beschermd goed. Ook de overheid dient met deze doelstellingen rekening te houden als ze over deze werken advies moet geven of als ze toelating moet geven voor die werken.

Er kunnen twee 'soorten beheersdoelstellingen' worden onderscheiden. Enerzijds de wenselijke ontwikkelingen, die meestal gericht zijn op de versterking van de erfgoedwaarden, zoals de VCOE in haar advies terecht aanhaalt. Anderzijds kunnen in beheersdoelstellingen ook zaken worden verwoord die absoluut verboden of verplicht zijn teneinde de erfgoedwaarden, erfgoedelementen en -kenmerken maximaal te vrijwaren en om schadelijke handelingen te vermijden. Voor deze laatste vorm van beheersdoelstellingen kunnen niet zondermeer vergunningen of toelatingen worden verleend.

Deze interpretatie wordt ook verwoord in de algemeen inleidende tekst in het inhoudelijk dossier, dat verwijst naar artikel 3 van het ministerieel besluit, en vormt de basis voor de keuze voor specifieke verplichtingen voor de blokstal en niet voor specifieke beheersdoelstellingen.

- Behandeling artikel 4 van het ministerieel besluit

Artikel 4 van het ministerieel besluit formuleert voorschriften voor instandhouding en onderhoud van het te beschermen monument.

De commissie ondersteunt in haar advies artikel 4.

- Behandeling artikel 5 van het ministerieel besluit

De commissie ondersteunt de toelatingsplichtige handelingen voor het exterieur en het interieur van het te beschermen monument. Ze vindt het bovendien positief dat artikel 5.1 §1. 7° enkel focust op het toelatingsplicht inzake het interieur van de blokstal en niet op de overige gebouwen.

De VCOE formuleert wel een opmerking met betrekking tot artikel 5.1 §1. 4° f). Het adviesorgaan vraagt om dit artikel uit te breiden met de uitzonderingsmaatregel zoals opgenomen in het Onroerenderfgoeddecreet.

Antwoord

De toelatingsplichtige handelingen voor het exterieur en het interieur van de voormalige klompenmakerij Van Moere werden met veel zorg samengesteld. Er werd bewust rekening gehouden met de toekomstige ontwikkelingen nabij de site, de beperkte schaal van dit ruraal erfgoed, alsook de materialiteit, de draagkracht en de kwetsbaarheid van de gebouwen en de bijhorende zone voor houtopslag.

Vanuit die optiek is er beslist de uitzonderingsmaatregel, die verkiezings-, verkoops- en publiciteitsinrichtingen tot 4 m² vrijstelt van vergunning- of toelatingsaanvraag, zoals opgenomen in het Onroerendergoeddecreet, weliswaar toe te voegen aan artikel 5 maar mits aanvulling dat deze inrichtingen niet mogen bevestigd worden aan de blokstal of het ruraal gebouw. Bij onoordeelkundig plaatsing zouden deze publiciteitsinrichtingen quasi de volledige blokstal, ruraal gebouw of de voorliggende zone onbepaald in de tijd kunnen verbergen alsook de erfgoedwaarden ervan aantasten.

De plaatsing van publiciteitsinrichtingen groter dan 4 m² wordt in voorliggend ministerieel besluit niet verhinderd. Het wordt enkel toelatingsplichtig.

Conclusie: Het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het beschermingsbesluit.

1.4. Conclusie voorafgaand aan de voorlopige bescherming

Vanwege de beslissing van de gemeente Beveren om de voormalige klompenmakerswoning af te breken omwille van de openbare veiligheid, wordt de klompenmakerswoning uit de bescherming gesloten.

Het beschermingsdossier, de afbakening en het ministerieel besluit met bijlagen worden aangepast.

De afbakening wordt ingeperkt tot Beveren, 3de afdeling, sectie C, perceelnummer 486K (deel).